

GUID 9020

Ocjena javnih politika

INTOSAI Smjernice izdaje
Međunarodna organizacija vrhovnih
revizijskih institucija, INTOSAI, kao dio
INTOSAI okvira profesionalnih objava.
Za više informacija posjetite
www.issai.org

INTOSAI

Pre-IFPP dokument – ovaj dokument je izrađen prije uspostave INTOSAI okvira profesionalnih objava (IFPP) 2016. Stoga se može razlikovati u formalnoj namjeni od novijih INTOSAI Smjernica za reviziju.

INTOSAI

INTOSAI, 2019.

1) Usvojen 2016. godine kao INTOSAI GOV 9400 – Smjernice za evaluaciju javnih politika

2) Uspostavom Intosai okvira profesionalnih objava (IFPP), preimenovan u GUID 9020 – Ocjena javnih politika uz uredničke promjene u 2019.

SADRŽAJ

1 PREGLED, POZADINSKE INFORMACIJE, ODNOS PREMA REVIZIJI UČINKA	4
1.1. PREGLED	4
1.2. POZADINSKE INFORMACIJE	4
1.3. ODNOS IZMEĐU EWG (RADNE GRUPE ZA OCJENU PROGRAMA) I PAS-a (PODODBORA ZA REVIZIJU UČINKA)	6
2 DEFINICIJA, CILJEVI I OGRANIČENJA OCJENE JAVNIH POLITIKA	7
2.1. DEFINICIJA	7
2.2. CILJEVI	7
2.3. OGRANIČENJE OCJENE JAVNE POLITIKE	9
3 AKTERI U OCJENI I INSTITUCIONALNOM OKRUŽENJU	11
3.1. AKTERI	11
3.2. INSTITUCIONALNO OKRUŽENJE	11
4 IZBOR PREDMETA I RAZVOJA PROJEKTA SA ZAJNTERESIRANIM STRANAMA	13
4.1 IZBOR PREDMETA OCJENE JAVNIH POLITIKA: TRI KRITERIJA	13
» 4.1.1 ZNAČAJ POLITIKE KOJA SE ISPITUJE	13
» 4.1.2 MJERLJIVOST RAZLIČITIH „EFEKATA“ POLITIKE	14
» 4.1.3 VREMENSKI PERIOD OD POKRETANJA POLITIKE	16
4.2. IZGRADNJA PROJEKTA SA ZAJNTERESIRANIM STRANAMA	17
5 PLANIRANJE OCJENE	20
5.1. PROCJENA VREDNOVANJA	20
5.2. ORGANIZACIJA	22
5.3. DOSTUPNI ALATI I METODE	23
5.4. UPOTREBA STRUČNJAKA	25
6 FINALIZACIJA REZULTATA	26
6.1. ISPITIVANJE REZULTATA	26
6.2. FAZA PROČIŠĆAVANJA	27
6.3. FINALIZACIJA REZULTATA	27
7 DISTRIBUCIJA I KORIŠTENJE REZULTATA OCJENE	29
7.1 DISTRIBUCIJA IZVJEŠTAJA OCJENE	29
7.2. KORIŠTENJE ZAKLJUČAKA I PREPORUKA OCJENE	30

1

PREGLED, POZADINSKE INFORMACIJE, ODNOS PREMA REVIZIJI UČINKA

1.1. PREGLED

Cilj ovih smjernica je pomoći vrhovnim revizijskim institucijama i subjektima zaduženim za evakuaciju¹ da ostvare cilj ocjene, a to je da neutralno i nezavisno analiziraju različite kriterije koji omogućavaju procjenu korisnosti javne politike (bez fokusiranja na konkretnu administrativnu politiku). Tipične karakteristike ocjene uključuju miješanje naučnih istraživačkih metoda, ispitivanje uloge različitih uključenih javnih organa, kao i aktera civilnog društva, i njihovog sistematsko uključivanja u proces ocjene javnih politika.

1.2. POZADINSKE INFORMACIJE

Radna grupa INTOSAI za ocjenu programa osnovana je 1992. godine. Svrha grupe je bila pomoći VRI koje praktikuju ocjenjivanje ili to žele učiniti, tako što im pružaju im doktrinarne tekstove, metodološke alate i praktične preporuke za implementaciju ovog specifičnog pristupa, koji se inače smatra drugačijim od drugih oblika kontrole i revizije. Iz tog razloga, radna grupa je stavljena pod nadležnost Odbora za razmjenu znanja (KSC).

Ovu grupu trenutno čine 22 VRI.² Od samog početka njome predsjedava Francuski računski sud.

---

¹ Čak i ako javna uprava ili drugi subjekti također mogu provoditi samoevaluaciju, ove smjernice se bave samo eksternim ocjenama.

² Belgija, Čile, Kostarika, El Salvador, Finska, Francuska, Gabon, Gruzija, Njemačka, Mađarska, Republika Koreja, Libija, Litvanija, Meksiko, Maroko, Pakistan, Filipini, Papua Nova Gvineja, Poljska, Švicarska, Sjedinjene Američke Države.

Grupa je 2010. godine uspjela postići prvi dokument o ocjeni programa („Primer“), odobren na 20. INCOSAI kongresu u Johannesburgu. Ovaj dokument se sastojao od velike ankete među različitim VRI o ocjeni programa³ i bio je usmjeren na metod „od dna prema vrhu“ u smislu predstavljanja opće definicije ocjene i davanja općih preporuka za planiranje ocjenjivanja.

Prelazak sa ocjene programa na ocjenu politike dogodio se tokom diskusija među EWG. Ocjena javne politike odnosi se na koncepte koji su širi od revizije učinka. Uključuje neprogramske komponente, kao što su regulatorne inicijative, meko pravo, itd., jer je EWG smatrala da bi fokus na politike dao veću vrijednost.

Ove smjernice imaju za cilj definiranje glavnih karakteristika ocjene javnih politika. Navodi način na koji da se postupi sa svim zainteresiranim stranama koje imaju interes za datu javnu politiku i globalni pristup kojim subjekti zaduženi za ocjenu javne politike mogu obavljati svoj posao. Konačno, bavi se pitanjima objave ocjene, kao i granicama između ocjene javnih politika i političkog uplitanja, koje ocjenjivač ni pod kojim okolnostima ne bi trebao prelaziti.

Međutim, cilj ovih smjernica nije uspostava novog standarda, jer, osim zajedničkih principa ocjene, postoji mnogo različitih praksi u pogledu ocjene i bilo bi beskorisno popravljati granicu između onoga što se može i onoga što se ne može smatrati ocjenom. Umjesto toga, smjernice trebaju ohrabriti zajednicu revizora i drugih tijela da zakorače u polje ocjene javnih politika, kako bi im se pomoglo da pravilno, naučno i nezavisno sprovedu evaluaciju na dobrobit kako građana tako i donosioca odluka.

---

³ U bivšim dokumentima INTOSAI, „Ocjena javne politike“ se ranije zvala „ocjena programa“.

1.3. ODNOS IZMEĐU EWG (RADNE GRUPE ZA OCJENU PROGRAMA) I PAS-a (PODODBORA ZA REVIZIJU UČINKA)

Odlučeno je da se uspostavi veza između EWG-a i PAS-a (Pododbora za reviziju učinka), jer za neke VRI nije lako napraviti razliku između ta dva pristupa, i budući da se ocjena ponekad smatra samo jednom komponentom revizije učinka.

ISSAI 300 – Principi revizije učinka, stav 9, kažu da je „revizija učinka nezavisno, objektivno i pouzdano ispitivanje da li vladina preduzeća, sistemi, operacije, programi, aktivnosti ili organizacije funkcionišu u skladu sa principima ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti i da li ima prostora za poboljšanje”.

Dok je srž revizije učinka procjena ekonomije, efikasnosti ili efektivnosti, srž ocjene javne politike je procjena globalnog, kratkoročnog i dugoročnog uticaja politike (koja često zahtijeva da se razmotre druge politike koje imaju efekte u istoj oblasti), i ocjenu korisnosti te politike.⁴

Ukratko, moglo bi se smatrati da je ocjena veoma veliki naslov koji obuhvaća različite kategorije revizije, među njima i reviziju učinka. Pri ocjeni se mogu koristiti alati, metode ili rezultati revizije učinka, ali u drugu svrhu: onu koja je navedena u prethodnom pasusu. Međutim, ocjena ima neke karakteristike i specifične ciljeve koje je potrebno objasniti, što je svrha ovih smjernica, jer smatramo da ocjena javnih politika sve više postaje glavna briga organa uprave i da su nam zato potrebne zajedničke smjernice, kako bismo podržali napore subjekata koji vrše ocjenu.

---

⁴ Ipak, ex-ante ocjena također može biti korisna za procjenu relevantnosti i stanja prije prvih troškova

2

DEFINICIJA, CILJEVI I OGRANIČENJA OCJENE JAVNIH POLITIKA

2.1. DEFINICIJA

Ocjena javne politike je ispitivanje s ciljem procjene korisnosti te politike. Njome se, što je sistematičnije moguće, analiziraju ciljevi, implementacija, rezultati, ishodi i uticaji, te mjeri učinak kako bi se procijenila korisnost politike. Ocjena stoga postaje sve važnija u javnoj debati, utoliko što politički lideri trebaju donositi odluke na osnovu dokaza.

Međutim, za ocjenjivača je ključno da ne ide toliko daleko, da ne bi propisao orijentaciju politike. Ta zamka se može spriječiti jer:

- se subjekti koji vrše ocjenu podstiču da otkriju svoje pridržavanje obavezi nezavisnosti;
- preporuke izvedene iz zaključaka u konačnom izvještaju su moguće orijentacije politike, zasnovane na činjenicama i zapažanjima, ali ne ograničavaju izvršnu ili zakonodavnu vlast.

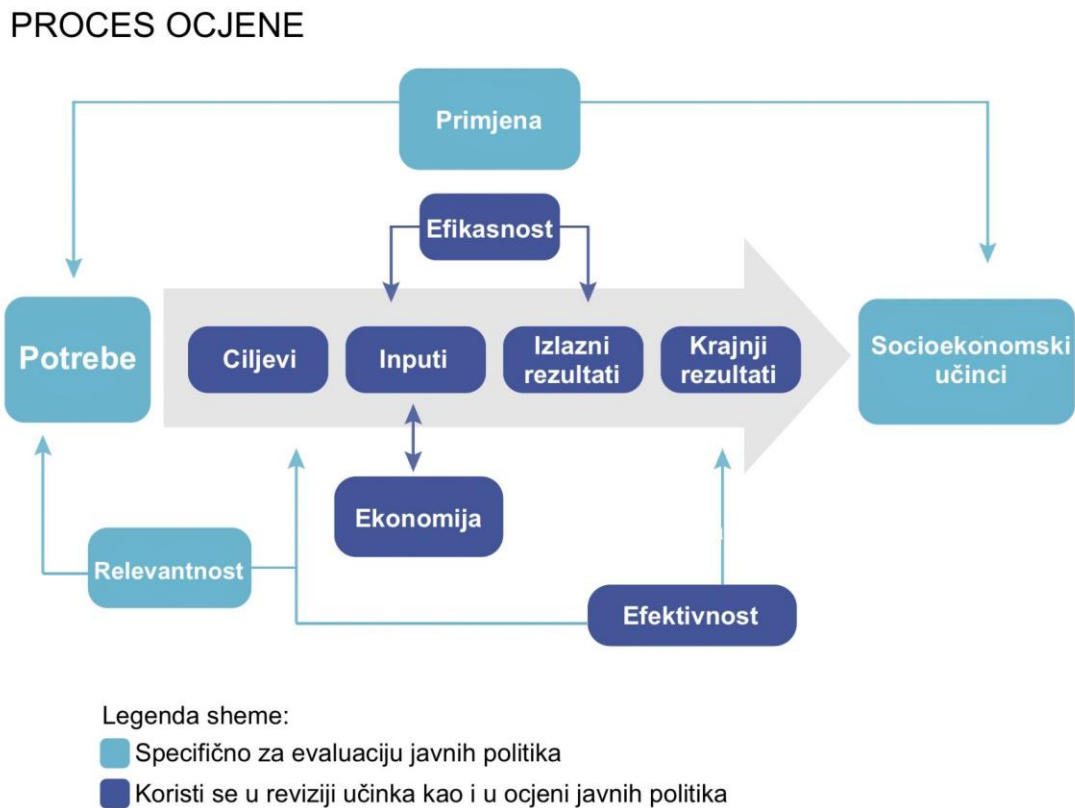
2.2. CILJEVI

Ocjene služe široj svrsi, a to je dati poseban doprinos u oblasti javne politike. Najčešće prepoznate svrhe ocjene su:

- » Planiranje/efikasnost – osiguravanje da postoji opravdanje za politiku i da su resursi efikasno raspoređeni
- » Odgovornost – pokazivanje u kojoj mjeri je politika postigla svoje ciljeve, koliko je dobro iskoristila svoje resurse i kakav je bio njen utjecaj.
- » Implementacija – poboljšanje učinka politike i efektivnosti načina na koji se ona isporučuje i upravlja.
- » Proizvodnja znanja – razumijevanje šta funkcionira (za koga) i zašto (i u kojim kontekstima).

» Institucionalno jačanje – poboljšanje i razvoj kapaciteta među učesnicima politike i njihovim mrežama i institucijama.⁵

Slijedeći dijagram pruža određene informacije o glavnim pitanjima za reviziju učinka i evaluaciju javnih politika, kako bi se jedna od druge razlikovale:

I u ocjeni javnih politika i u reviziji učinka postoji ispitivanje uzročne veze između javnog djelovanja i njegovih efekata. Međutim, postoji razlika između ova dva pristupa:

» Kao što je navedeno u ISSAI 300, revizija učinka se bavi revizijom ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Principi ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti su definirani kako slijedi (ISSAI 300, stav 11):

» Princip ekonomičnosti znači minimiziranje troškova resursa. Korišteni resursi trebaju biti dostupni na vrijeme, u odgovarajućoj količini i kvalitetu, i po najboljoj cijeni.

» Princip efikasnosti znači izvlačenje maksimuma iz raspoloživih resursa. Bavi se odnosom između upotrijebljenih resursa i ostvarenih rezultata u smislu kvantiteta, kvaliteta i vremena.

» Princip efektivnosti odnosi se na ispunjavanje postavljenih ciljeva i postizanje željenih rezultata.

⁵ Stern, E. (2004): Filozofije i vrste evaluacijskog istraživanja. "Osnove ocjene i ocjene učinka".

Revizija učinka uglavnom procjenjuje ekonomičnost, efikasnost i efektivnost do nivoa neposrednog ishoda, dok se procjena istih u kontekstu krajnjih rezultata i globalnog i društveno-ekonomskog nivoa utjecaja definira kao ocjena. Nadalje, ocjena javnih politika se fokusira na relevantnost i korisnost politike:

» Relevantnost politike, što je adekvatnost njenih ciljeva u pogledu društvenih, ekonomskih ili ekoloških potreba koje je politika htjela zadovoljiti;

» Korisnost politike bavi se pitanjem da li je politika bila vrijedna truda, uzimajući u obzir sve njene direktne efekte (ishode) i indirektno efekte (utjecaje), čak i nenamjerne ili neočekivane, s jedne strane, i potreba koje je, s druge strane, ova politika htjela da zadovolji.

Ukratko, ocjena javnih politika ne bi se trebala ograničavati na unaprijed postavljene ciljeve i treba zadržati pravo da dovede u pitanje ciljeve postavljene zakonom. Glavno pitanje njenog ispitivanja trebalo bi da bude procjena korisnosti politike onoliko koliko i efikasnosti njenih instrumenata.

Oba pristupa su, međutim, komplementarna i čine dvije odlučujuće komponente kako bi se utvrdila korisnost politike. Mjerenje efekata politike omogućava procjenu efikasnosti i efektivnosti evaluirane politike, elemenata koji su konstitutivne komponente revizije učinka. Potonji će se zatim koristiti za doprinos, između ostalih elemenata (razmatranje drugih politika koje djeluju u istoj oblasti ili se bave istim preokupacijama, ispitivanje alternativnih politika...) dubljem uvažavanju korisnosti.

Ovaj pristup je istaknuta značajka ocjene javnih politika. Može se desiti da se, na kraju istrage, revizija učinka bavi pitanjem korisnosti javne politike. Ali takva zabrinutost nije uobičajena praksa i ne pripada glavnim zadacima revizije učinka, kao što je navedeno u ISSAI 300.

U zaključku, primarna karakteristika ocjene javnih politika je prisustvo procjene relevantnosti ciljeva i izdavanja preporuka za poboljšanje (ili preispitivanje) ove politike.

2.3. OGRANIČENJE OCJENE JAVNE POLITIKE

Može se postaviti pitanje da li ova procjena korisnosti politike prevazilazi mandat subjekata zaduženih za ocjenu javnih politika i dovodi ih u političke rasprave, što u principu nije niti moguće niti poželjno.

Do sada, u svim zemljama u kojima su VRI i drugi subjekti razvili neovisnu ocjenu, odgovor je prilično isti. Subjekt zadužen za ocjenu javne politike osigurava nezavisnu studiju o ciljevima i uticajima ove politike. Time, s jedne strane, omogućava građanima da formiraju vlastito mišljenje o javnom djelovanju, a, s druge strane, omogućava kreatorima politike da donose odluke o

nastavku, ispravljanju ili napuštanju politike na osnovu čvrstih i konkretnih dokaza (a ne jednostavnih intuicija ili istraživanja javnog mnijenja). Ovaj doprinos demokratskoj debati je neutralan i zasnovan na činjenicama: on predstavlja refleksiju politike kroz objektivnu analizu i preporuke.

3

AKTERI U OCJENI I INSTITUCIONALNOM OKRUŽENJU

3.1. AKTERI

» VRI nisu jedini akteri koji mogu provoditi ocjenu javnih politika: ocjene mogu provoditi i:

- nezavisne univerzitetske organizacije, ili na vlastitu inicijativu ili na zahtjev donosioca javnih odluka, kao što je parlament;
- privatne konsultantske kuće, samo na zahtjev donosioca javnih odluka.

» administrativne organizacije, kao što su revizorska i inspeksijska tijela, mogu vršiti ocjene javnih politika na zahtjev državnih organa kojima podnose izvještaj;

» konačno, akteri odgovorni za provođenje javne politike također mogu odlučiti da ih ocijeni treća strana.

Osim toga, VRI koja provodi ocjenu javne politike u oblasti u kojoj su ocjene već sprovedene mora uzeti u obzir rad prošlih ocjenjivača i može ih kontaktirati.

Ipak, VRI su prirodni akteri u ocjeni javnih politika, zbog činjenice da imaju neophodnu nezavisnost, mogu razviti ili pristupiti metodološkim znanjima ocjene, a prije svega posjeduju znanje o javnim politikama stečeno iz svojih drugih misija. Za razliku od administrativnih institucija ili privatnih organizacija, one ne moraju dokazivati svoju objektivnost i osigurati svoju nezavisnost od vlasti ili privatnih interesa.

3.2. INSTITUCIONALNO OKRUŽENJE

Subjekt može odlučiti da izvrši ocjenu javne politike na sopstvenu inicijativu (dobrovoljna ocjena) ili na zahtjev javnog organa, parlamenta ili izvršne vlasti (koji se naziva sponzor).

Kada tijelo sprovodi ocjenu javne politike na zahtjev javnog organa, ono se uključuje u dijalog sa sponzorom, kako bi odredilo precizne konture politike koja se vrednuje i pitanja za ocjenu. Međutim, u slučaju VRI, dok VRI obično uzima u obzir zabrinutosti interesnih strana prilikom planiranja svojih ocjena, VRI je i dalje ta koja odlučuje o obimu i procesu svojih ocjena i koja ima konačnu riječ u provođenju same ocjene, kao i u izradi svojih zaključaka. VRI bi stoga trebala odbiti da odgovori na zahtjev organa javnog tijela ili da započne procjenu javne politike, ako strahuje da bi njena nezavisnost mogla biti ugrožena.

Kada je to prikladno, VRI bi također trebalo da uzmu u obzir postojeće ocjene u predmetnoj oblasti. U tom slučaju, VRI ocjenjuje ili revidira ocjene koje provode drugi subjekti. Ta vrsta procjene se naziva „meta ocjena“ i koristi se za određivanje korisnosti, ispravnosti, sistematičnosti i tačnosti jedne ili višestruke ocjene. Također je moguće sintetizirati rezultate ocjena koje se smatraju adekvatne kvalitete.

Štaviše, u nekim zemljama javna uprava sama procjenjuje svoje politike i programe: uloga VRI se tada može sastojati u ispitivanju ocjena ministarstava i agencija u smislu potpunosti, valjanosti i pristupa. Takvo ispitivanje može imati ili oblik revizije ocjene ishoda ili savjetodavne misije za gore navedene administrativne jedinice.

4

IZBOR PREDMETA I RAZVOJA PROJEKTA SA ZAINTERESIRANIM STRANAMA

4.1 IZBOR PREDMETA OCJENE JAVNIH POLITIKA: TRI KRITERIJA

Predmet ocjene može se sastojati od javne politike (koja se može sastojati od više programa), koja obuhvata zakonske i finansijske odredbe, djelovanja različitih organizacija, ili ljudske ili finansijske resurse usmjerene na postizanje određenih konkretnih ciljeva.

Da bi se odlučilo o mogućnosti ocjene politike, procjenu vrednovanja treba da izvrši subjekt zadužen za ocjenu javne politike. Glavni zadatak istog je definirati obim ocjene i odrediti uslove pod kojima se ocjena može sprovesti.

» 4.1.1 ZNAČAJ POLITIKE KOJA SE ISPITUJE

„Važnost“ politike može se okarakterisati:

- veličinom njenog budžeta, odnosno iznosom javnih sredstava izdvojenih za tu javnu politiku;
- broj ili važnost zainteresiranih strana, ili složenost veza između njih;
- obim potencijalnog očekivanog efekta na revidirano tijelo i na društvo;
- složenost politike koja se odnosi na mnoštvo zainteresiranih strana i na poteškoće u procjeni njenih efekata;
- simbolički značaj politike u javnom mnijenju.

Štaviše, izbor predmeta ocjene treba izbjeći dvije zamke:

» Prva je da se izabere previše generalna politika (poput politike zaštite životne sredine, politike zapošljavanja, obrazovne politike).

Politika koja se ocjenjuje ne smije biti prevelikog obima:

- bez obzira na određene zahtjeve i iskušenja, može biti teško ocijeniti obrazovnu politiku, stambenu politiku ili bilo koju drugu globalnu politiku kada se očekuje da ocjena ispuni gore navedene zahtjeve;
- još je teže ocijeniti stanje cijelog sektora: nije moguće ocijeniti stanje škola, socijalne zaštite, odbrane ili sudstva;
- općenito, što je šire javno djelovanje koje treba proučavati, to je teže utvrditi uzročnost ili vjerodostojni doprinos između djelovanja i mnoštva vidljivih efekata.

Na primjer, politike kao što je politika u korist obnovljivih izvora energije (ali ne i energetska politika u cjelini) ili politika koja pokušava da se uhvati u koštac sa alkoholizmom (ali ne i zdravstvena politika) odabrane su kao objekti ocjene.

» Drugi je odabir vrlo specifičnog projekta ili javne akcije (infrastruktura, porezni mehanizam, itd.). U stvari, nije poželjno da politika koja se ispituje bude premala:

- efekti mogu biti premali da bi bili statistički uočljivi;
- uticaj politike na društvo može biti previše ograničen, a subjekt koji svake godine provodi samo mali broj ocjena javnih politika ne bi trebao previše proširiti svoj tim;
- politike koje su premale imaju ograničene ciljeve i efekte, čija se važnost može precijeniti ako se ne inkorporiraju u širu i značajniju cjelinu. Bilo bi bolje koristiti resurse da se usporede efekti susjednih odredbi prema ciljevima koji imaju istu svrhu kao i svaka odvojeno;
- zbog nepostojanja minimalnog nivoa usporedivosti, teško je povući relevantne paralele sa situacijama u inostranstvu; prije svega, takvo ispitivanje bi, *stricto sensu*, više ličilo na reviziju učinka nego na ocjenu javnih politika.

» 4.1.2 MJERLJIVOST RAZLIČITIH „EFEKATA“ POLITIKE

Koncept mjerljivih efekata/uticaja je od središnjeg značenja za ocjenu pristupa javnih politika. jedne strane, procjena korisnosti zahtijeva mjerenje efekata, promatrano u odnosu na druge aspekte, kao što su troškovi i organizacija politike: efekti se mogu vrednovati i u kvantitativnom i kvalitativnom smislu () to podrazumijeva da se, na osnovu valjanosti podataka, može izvršiti ispitivanje njihove vrijednosti. S druge strane, ovo mjerenje je, s tehničkog stanovišta, često teško i zahtijeva najviše truda.

Može se razmotriti nekoliko mjera.

» Prva razlika se može naći između „krajnjih rezultata“ i „uticaja“.

- “Efekti” koji su trenutni ili kratkoročni i direktni, a posebno utiču na ciljane subjekte, opisuju se kao “krajnji rezultati”;
- “Efekti” koji su odgođeni ili se osjećaju u srednjoročnom ili dugoročnom periodu, koji većinu vremena utiču na druge pojedince više nego na ciljane subjekte, opisuju se kao “utjecaji”.

Ova razlika između krajnjih rezultata i utjecaja je od suštinskog značaja, a mjera srednjoročnih i dugoročnih utjecaja je tipična za ocjenu javnih politika i ide dalje od onoga što je opisano u reviziji učinka.

- » Treba napraviti još jednu razliku između različitih vrsta efekata koji se vrednuju: planiranih efekata i neočekivanih efekata.
- Uočeni efekti u odnosu na ciljeve navedene u politici („očekivani efekti“). Ocjena se prvenstveno zasniva na mjerenju očekivanih efekata i pretpostavlja da su ciljevi politike koji proizvode te efekte formulisani i da se mogu analizirati.
- Ostali efekti koji nisu traženi u navedenim ciljevima: “neočekivani efekti” su “pozitivni” ili “negativni” (ponekad se nazivaju “paradoksalni efekti”). Ocjena će uzeti u obzir neočekivane efekte politike, kako bi bila sveobuhvatna i kako ne bi bila ograničena svojim navedenim ciljevima.
- » Kratkoročni efekti/dugoročni efekti i percipirani efekti/objektivni efekti

Ocjena javnih politika treba obratiti pažnju ne samo na objektivne efekte, već i na efekte politike koju „osjete“ akteri koji učestvuju u politici i oni koji imaju koristi od to. To mjerenje i „objektivnih efekata“ i „opaženih efekata“ takođe implicira da stav i mišljenja „zainteresiranih strana“ u javnoj politici, odnosno zainteresiranih uprava i javnih subjekata, potencijalnih korisnika i trećih strana (organizacija i osoba) koje su uključene će biti opisani i ocijenjeni.

Ono što je najvažnije, ocjena javnih politika ima za cilj da pripiše uočene efekte instrumentima sprovedene politike, bez kojih ne može da procijeni korisnost politike. Prema tome, trebalo bi da se zasniva na uzročno-posljedičnom zaključivanju koje može prikazati vezu između djelatnosti politike i izmjerenog efekta. U principu, ocjena bi trebala „modelirati politiku“, tj. ostvariti sistematsko mapiranje lanca uzročnosti između ciljeva, inputa, aktivnosti, rezultata, ishoda i uticaja (namjernog ili nenamjernog).

Sljedeći grafikon predstavlja sistemski pristup svih efekata koji su predmet ocjene. Teško je to završiti na zadovoljavajući način, ali treba ostati kao jedna od ambicija ocjene javnih politika.

	Kratkoročni efekat („krajnji rezultat“)		Dugoročni efekat („učinak“)	
	Opaženi	Realni	Opaženi	Realni
Namjerni efekat				
Nenamjerni efekat				

» 4.1.3 VREMENSKI PERIOD OD POKRETANJA POLITIKE

S teoretske tačke gledišta, ocjena javne politike se može pokrenuti u tri različita vremenska perioda:

» ex-ante ocjena prije pokretanja određene javne politike ili stvaranja tijela (ovo se vrlo rijetko dešava kod VRI-ja).

» prateća ocjena, koja se provodi istovremeno sa implementacijom i izvršenjem politike koja se ocjenjuje. Odluka o sprovođenju takve ocjene može se donijeti u trenutku stupanja na snagu zakona kojim se utvrđuje javna politika.

» ex post ocjena: retrospektivna analiza, pregled. Ponekad je ova ex post ocjena izričito navedena pri pokretanju politike.

Iako postoje tri različite vrste ocjene, VRI i drugi subjekti koji imaju mandat da sprovode evaluaciju provode je „ex post“ ili istovremeno, što će reći nekoliko godina nakon pokretanja politike. Zaista je poželjno sačekati najmanje dvije ili tri godine nakon pokretanja javne politike kako bi imali dovoljno podataka i izbjegli privremene rezultate. Osim toga, ova odgoda je također od suštinskog značaja da bi se mogli procijeniti dugoročni i indirektni efekti koji su kritične komponente ocjene.

Stoga je poželjnije ocjenjivati dugotrajnu politiku, a ne nedavnu politiku, nedavno izglasanu ili implementiranu, ili politiku čije su glavne karakteristike nedavno izmijenjene, budući da vjerojatno nema dovoljno vremena da se dođe do faze u kojoj se moglo pojaviti bilo šta više osim trenutnih učinaka. Ostavljanje određenog vremenskog perioda javnoj politici očigledno olakšava

definiranje „stanja svijeta bez ove politike” (također poznato kao „kontračinjenični eksperiment”) i uspoređivanje sa stvarnim stanjem, kako bi se došlo do zaključka u vezi sa učincima politike koja je sprovedena (vidi 5.3.d).

4.2. IZGRADNJA PROJEKTA SA ZAINTERESIRANIM STRANAMA

Ocjena javnih politika je specifičan proces posebno po tome što se oslanja na saradnju, ponekad i na zajedničku izradu pristupa sa zainteresiranim stranama koje su akteri politike, ili koji su direktni ili indirektni korisnici ocijenjenih aktivnosti, ili koji na koje, jednostavno, ova politika ima utjecaja.

Udruživanje zainteresiranih strana je također specifično u smislu da se, ono što se traži, ne sastoji samo od ispravljanja administrativnih disfunkcija, već ide i za unapređenje politike.

» Akteri u ocijenjenoj politici su upravni subjekti koji su donijeli i implementirali navedenu politiku. Administrativni organi odgovorni za politiku uvijek su uključeni kao zainteresirane strane, bilo na lokalnom ili državnom nivou. Ova ovlaštenja obično spadaju u nadzornu nadležnost VRI-ja ili ureda za inspekciju i internu reviziju. Važno je da tim za sprovođenje ocjene razvije novi odnos sa njima, odnos koji se razlikuje od onog koji postoji u oblasti revizije: odnos treba da se zasniva na uzajamnom povjerenju i zajedničkoj izgradnji (tj. radeći zajedno na postizanju zajedničkog cilja: da se pruže odgovori na konkretna pitanja u vezi sa ocjenom).

Treba naglasiti da je ocjena o korisnosti politike usmjerena više na političke organe koji su je tražili, nego na organe uprave koji je sprovode, i koji stoga ne smiju osjećati da su dovedeni u težak položaj zbog pitanja u vezi sa ocjenom.

Da bi se zaslužilo i zadržalo ovo povjerenje, poželjno je osigurati da se, iako ocjena naglašava i administrativne disfunkcije i sekundarne nepravilnosti, VRI ne fokusira na njihovo otkrivanje s istom namjerom kao što bi to učinila tokom revizije. Međutim, stjecanje tog povjerenja ne smije utjecati na nezavisnost VRI-ja.

» Izabrani lokalni predstavnici: se također mogu smatrati zainteresiranim stranama kada ocijenjena politika uzima u obzir doprinos regionalnih ili lokalnih autonomnih entiteta.

» Zakonodavac se ponekad može smatrati dionikom ako je, na primjer, parlament glasao za odredbe koje pružaju temelje ili okvir javne politike koja se ocjenjuje, i *a fortiori* kada su ove odredbe uspostavile prinudni mehanizam za ocjenu preduzetih radnji.

Ali ovo pitanje je prilično kontroverzno jer je parlament politički autoritet i primalac ocjene javne politike: ova kombinacija statusa može ugroziti nezavisnost procesa ocjene. Osim toga, to bi moglo dovesti do gotovo sistematskog uključivanja parlamenta u zainteresirane strane, što se može teško razumjeti (zainteresirana strana je uključena u implementiranu politiku, ali općenito ne u sve javne politike) i sprovesti u djelo (kako će biti izabrani predstavnici parlamenta?). To je razlog zašto neke VRI ili drugi subjekti zaduženi za ocjenu javnih politika nikada ne uključuju parlament u interesne grupe.⁶

» Ostale zainteresirane strane su privatni subjekti (NVO, preduzeća, profesionalni subjekti, trgovinski sindikati i dr.) zainteresirani za sprovođenje politike, i predstavnici korisnika ocijenjene politike.

Kreiranje liste zainteresiranih strana je osjetljiv dio procesa ocjene. Samo u rijetkim slučajevima ove zainteresirane strane dolaze pod nadzornu nadležnost tijela zaduženog za ocjenu javne politike; i, općenito, nisu navikli da rade sa tijelom zaduženim za ocjenu i nemaju obavezu da učestvuju u njegovim aktivnostima. Stoga je važno osigurati da ove zainteresirane strane shvate da je u njihovom interesu da se konstruktivno uključe u ocjenu, i da uspostave atmosferu povjerenja.

Treba izbjeći dvije zamke: lista zainteresiranih strana ne bi trebala sadržavati veće propuste (strane koje su neprimjereno isključene mogu ugroziti obim zaključaka ocjene i šanse za njihovo sprovođenje i, prije svega, mogu dovesti do pristranog sagledavanja politika), ali ne bi trebale biti predugačke (inače postoji rizik da proces postane previše težak i nemoguć za upravljanje).

Za razliku od većine revizija učinka, udruživanje zainteresiranih strana je ključna tačka ocjene javnih politika, jer će predstavnici zainteresiranih strana pratiti subjekt koji je zadužen za ocjenu javne politike tokom cijelog procesa ocjene. Oni moraju usvojiti konstruktivan stav prema procesu ocjene, jer glavna svrha ocjene nije uglavnom otkrivanje i ispravljanje disfunkcija, već pomoć donosiocima odluka da bolje odgovore na društvene ili političke potrebe.

Zainteresirane strane bi stoga mogle:

- » biti uključene u izbor specifičnog objekta ocjene javnih politika, rasporeda i metodologije;
- » biti aktivni učesnici u ocjeni;
- » imati koristi od privremenih ili završnih izvještaja;
- » imati ulogu u procesu donošenja odluka nakon ocjene.

---

⁶ Bez obzira na to, ako tijelo djeluje na osnovu vanjskog zahtjeva Parlamenta, to će omogućiti da se ovaj drugi smatra zainteresiranom stranom, kao rezultat članstva u savjetodavnom tijelu, dok u slučaju dobrovoljne ocjene za koju se tijelo, entitetu može biti teže uključiti parlamentarne predstavnike među svoje zainteresirane strane.

Međutim, trebalo bi biti jasno da, čak i ako je interaktivni dijalog između sponzora i tijela koje sprovodi ocjenu od ključnog značaja za proces ocjene, ova komunikacija ne bi trebala ugroziti nezavisnost i objektivnost subjekta zaduženog za evaluaciju javne politike. U slučaju VRI-ja, obavezno je da zadrže svoju nezavisnost od političkog utjecaja i da ne odgovaraju na želje određenih političkih interesa. Ovo treba razjasniti od samog početka planiranja ocjene.

Sve zemlje sa dugom tradicijom ocjene insistiraju na važnosti da VRI i drugi subjekti zaduženi za evaluaciju javnih politika imaju konačnu riječ tokom procesa ocjene.

5

PLANIRANJE OCJENE

Nakon što je predmet ocjene javnih politika unaprijed utvrđen, planiranje ocjene se sastoji od nekoliko koraka koje treba slijediti:

» procjena evaluabilnosti;

» organizacija;

» alati i metode koje treba primijeniti; korištenje stručnjaka. Te faze kao takve nisu specifične za ocjenu javnih politika, jer sve revizije učinka primjenjuju ove prekretnice. Ali postoje određena posebna pitanja u svakoj od tih faza, vezana za proces ocjene, koja će biti naglašena.

5.1. PROCJENA VREDNOVANJA

Prije nego što odluči da sprovede dobrovoljnu ocjenu ili da prihvati zahtjev za ocjenom od strane vanjskog tijela (sponzora), tijelo zaduženo za ocjenu javnih politika treba razmotriti izvodljivost vlastitog procesa, odnosno pristup koji treba usvojiti. Procjena vrednovanja bavi se svim pitanjima za koja je potrebno rješenje, kako bi se garantirao uspjeh ocjene:

» definicija predmeta i obima ocjene;

» definicija zainteresiranih strana;

» definicija pitanja za ocjenu;

» vjerovatnoća da su podaci potrebni za procjenu politike dostupni;

» organizacija procesa ocjene i predviđeni vremenski raspored za evaluaciju;

» izbor metodologije;

» utvrđivanje ljudskih i finansijskih resursa.

Različiti odgovori ispitani su u studiji izvodljivosti, čiji su rezultati zabilježeni u napomeni dostavljenoj donosiocima odluka. Na osnovu te studije, tijelo zaduženo za ocjenu javne politike odlučuje da li će se ići dalje sa procesom ocjene i pokrenuti samu ocjenu.

Definisanje ciljeva ocjene, obima studije i metodologije u predstudiji nije specifično za procjene javnih politika. Ali ono što karakteriše procjenu evaluabilnosti je cilj da se procjeni da li je moguće organizirati nezavisnu ocjenu sa zainteresiranim stranama.

Faza studije izvodljivosti je relativno jednostavna kada subjekt provodi dobrovoljnu ocjenu javne politike: u tom slučaju, tijelu možda neće biti potreban interaktivni dijalog sa zainteresiranim stranama (iako se to ne može sistematski isključiti) i može sam koristiti kvantitativne i kvalitativne podatke, kao i eksterne podatke o svrsi ocjene, koji joj omogućuju da odluči o gore navedenim kriterijima vrednovanja.

Kada je projekat ocjene odgovor na vanjski zahtjev, procjena evaluabilnosti bi mogla biti složenija zbog činjenice da treba uključiti ne samo gore navedene informacije, već i namjere sponzora u pogledu pitanja kojima se treba baviti, pitanja koja treba formulirati, raspored koji treba poštovati i očekivani rezultat. Međutim, u ovom slučaju, tim odgovoran za analizu izvodljivosti unutar tijela zaduženog za ocjenu javne politike ne samo da treba uzeti u vezi sa ocjenom i namjere sponzora, već i da „sponzore“ upozna sa metodološkim, organizacijskim i vremenskim zahtjevima ocjene. Ovaj interaktivni dijalog između sponzora i tijela koje sprovodi ocjenu javne politike je od suštinskog značaja za formulisanje pitanja i ispravno planiranje pristupa koji treba usvojiti, a može dovesti i do zaključka da ocjena nad tijelom koji je predložio sponzor nije moguća (sama po sebi ili pod uslovima koje sponzor želi postaviti).

U svakom slučaju, tijelo zaduženo za ocjenu javne politike isključivo je odgovorno za odluku da se izvrši ocjena i odbiće je kada kriteriji o objektu i zahtjevi u procesu nisu ispunjeni.

Posljednja stvar specifična za VRI odnosi se na obim ocjena javnih politika koje se provode kao odgovor na eksterne zahtjeve, što ne smije ugroziti ravnotežu različitih pravnih misija VRI. Ocjena javne politike je zahtjevna u smislu ljudskih i finansijskih resursa; stoga, treba voditi računa da se osigura da vanjski zahtjevi za ocjenom koje je prihvatila VRI ne kompromituju mobilizaciju resursa koji moraju ostati dostupni za druge obavezne ili fakultativne misije.

Procjenom vrednovanja se može zaključiti da ne bi bilo poželjno provoditi ocjenu javne politike: efekti koje je preteško izmjeriti ili koji su od ograničene važnosti, zainteresirane strane koje je nemoguće uključiti, druge procese ocjene koji su već u toku, nedovoljno dostupne kvantitativne ili kvalitativne resurse itd. U ovom slučaju, možda bi bilo poželjno smanjiti početnu ambiciju i provesti klasičniju reviziju učinka koja će mjeriti rezultate politike u odnosu na navedene ciljeve i dodijeljene resurse u cilju utvrđivanja efektivnosti i efikasnosti.

Ako to nije slučaj, procjena vrednovanja bi trebala proizvesti memorandum o planiranju ocjene koji postavlja okvir pristupa ocjenjivanju i potvrđuje različite stavke (opis politike, utvrđivanje zainteresiranih strana, ispitivanje u okviru ocjenjivanja, organizaciju pristupa ocjeni, odabir metodologije i naučne instrumente).

Na poseban način, objava o radu specificira pitanja u vezi sa ocjenom i, shodno tome, utvrđuje pitanja na koja ocjena treba odgovoriti. Ova lista pitanja mora biti direktno usmjerena na očekivane rezultate ocjene.

5.2. ORGANIZACIJA

Subjekt koji sprovodi ocjenu javnih politika trebao bi razmotriti osnivanje organizacije koja uključuje:

» Tim ocjenjivača

Ovaj tim za ocjenu se treba sastojati od stalnih članova tijela koje provodi ocjenu javnih politika ili stručnjaka koje angažira. Budući da tehničke mogućnosti subjekta koji je zadužen za ocjenu ne mogu pokriti sve oblasti, najčešće se pozivaju stručnjaci izvana, stručnjaci za tehnike ocjenjivanja i stručnjaci iz oblasti obuhvaćenih ocjenom.

» Nadzorno tijelo:

U potpunosti ovisno o subjektu koji provodi ocjenu javne politike, ovo namjensko tijelo je odgovorno za:

- potvrđivanje procjene vrednovanja i odluci o sprovedbi ocjene (u slučaju dobrovoljne ocjene) ili prihvatanju zahtjeva od sponzora;
- uspostavu upitnika za ocjenjivanje;
- programiranje ocjene u okviru plana rada i raspoređivanje potrebnih ljudskih i finansijskih resursa;
- rasprava i validacija privremenih rezultata i konačnog izvještaja o ocjeni;
- dostavljanje izvještaja sponzoru, kada je to prikladno;
- distribucija i promocija rezultata.

» Savjetodavno tijelo

Ovo tijelo, koje uključuje članove institucije zadužene za ocjenu javne politike i predstavnike zainteresiranih strana se može osnovati i kako bi se udružili predstavnici zainteresiranih strana i

ekonometrijska analiza; međutim, treba napomenuti da se efektivnost politike ne može zaključiti na osnovu pojedinačnih indikatora, to zahtijeva protučinjenično stanje (vidi tačku d);

d) Komparativne kohortne studije kako bi se ocijenili ishodi i utjecaji politike. Cilj ovih studija je da se rekreiraju, bilo eksplicitno (kontrolna grupa) ili implicitno (analiza "ceteris paribus", razlike u razlikama), fiktivnu situaciju u kojoj javna politika ne postoji i kontračinjeničnu situaciju sa kojom se poredi stvarna situacija. Sa određenim stepenom neizvjesnosti, ovim poređenjem je moguće ocijeniti rezultat ocijenjene;

e) Ankete u cilju dobijanja činjeničnih informacija i/ili mjerenja mišljenja subjekata na koje se odnosi politika, kao i stavova aktera koji je sprovode. Ove ankete nam pružaju više informacija o uočenim efektima nego o objektivnim efektima, ali su ipak korisne za ocjenu, ukoliko uočeni efekti utječu na ponašanje zainteresiranih strana u politici;

Ova mišljenja se mogu prikupiti:

- putem kvantitativnih istraživanja, kako bi se dobile činjenične informacije koje postavljaju pitanja populaciji uzorka koja je i nasumična i reprezentativna (a ne uzorak koji je „odabrao“ VRI ili akteri ocijenjene politike). Nereprezentativni uzorak dovodi do pristranosti u informacijama prikupljenim iz ankete.
- putem kvalitativnih istraživanja: individualni ili grupni intervjui (homogene ili mješovite grupe, ili prvo homogene, a zatim mješovite grupe), forumi, itd. Ovaj pristup dopunjuje kvantitativno mjerenje mišljenja putem slučajnih i reprezentativnih uzoraka: postavljena pitanja i dati odgovori su mnogo bogatiji i pomažu učesniku da reflektira i formuliše svoje mišljenje, a dijalozi u mješovitim grupama i forumima su informativni.

Osim toga, a preciznije u slučaju vrhovnih revizijskih institucija, VRI također može doprinijeti ocjeni pristupa javnim politikama sa svim informacijama koje su joj na raspolaganju u vezi sa politikom koja se ocjenjuje u okviru druge kontrole i revizije predmetne oblasti, a posebno nakon prethodnih revizija učinka sprovedenih nad javnim subjektima na koje se odnosi politika koja se ocjenjuje. Ovo obogaćivanje, koje je ponekad rezultat najdubljeg poznavanja oblasti i tijela o kojima se bavi VRI, predstavlja suštinski izvor dodatne vrijednosti VRI-ja.

5.4. UPOTREBA STRUČNJAKA

Naučna, međudisciplinarna priroda ocjene javnih politika znači da se trebaju pozvati stručnjaci iz niza oblasti: ekonomisti, statističari, sociolozi, stručnjaci u oblasti fokusa na evaluaciju, itd. (usp. ISSAI 2620 Korištenje rada revizorskog stručnjaka u tački 5.4).

Subjekt zadužen za ocjenu javnih politika može činiti stalni tim stručnjaka za metodologiju posvećen ocjeni javnih politika. Međutim, zbog nedostatka resursa, možda će morati da angažuje jednog ili više renomiranih eksternih stručnjaka bilo u metodološkoj oblasti ili u oblasti politike koja se ocjenjuje, a najčešće privremeno ili za skraćeno radno vrijeme. Ove potrebe moraju biti utvrđene u procjeni vrednovanja.

Procedure za izbor stručnjaka podliježu istim zahtjevima u pogledu profesionalizma, strogosti i nezavisnosti, kao i oni koji se primjenjuju na revizore i ocjenjivače i drugo osoblje koje je dio tijela zaduženog za ocjenu javnih politika. Na primjer, kada je to dozvoljeno zakonom i podzakonskim aktima VRI-ja, korisno je da se stručnjacima dodijele ista ovlaštenja za istragu i od njih se zahtijeva da poštuju iste profesionalne obaveze (posebno u pogledu povjerljivosti), kao revizori koji su dio VRI-ja.

Ti stručnjaci moraju biti volonteri i trebaju biti adekvatno plaćeni, kako bi se garantovala njihova nezavisnost, zalaganje i očekivani kvalitet rada.

6 FINALIZACIJA REZULTATA

6.1. ISPITIVANJE REZULTATA

Završnom izvještaju o ocjeni javne politike mogu prethoditi privremeni izvještaji. Privremeni izvještaji mogu dovesti do razmjene sa zainteresiranim stranama u okviru savjetodavne grupe za vršenje ocjene.

Nacrt završnog izvještaja priprema tim za ocjenjivanje. Izvještaj treba da sadrži sve stavke uključene u procjenu vrednovanja, kao i zaključke same ocjene javne politike:

- » sažetak ciljeva ocjene;
- » ispitivanje početne ocjene;
- » utvrđivanje zainteresiranih strana;
- » primijenjene naučne metode i instrumente;
- » izvore prikupljenih informacija;
- » opći kontekst u kojem je ocijenjena politika implementirana, sa njenim historijskim razvojem i, ako je moguće, relevantnim međunarodnim poređenjima;
- » prezentacija podataka dobivenih drugim radom VRI-ja u predmetnoj oblasti (posebno revizije učinka), a posebno u vezi sa organizacijom koja je uspostavljena radi implementacije politike i njenih efektivnih troškova;
- » prezentacija podataka prikupljenih iz odgovora na pitanja u ocjeni (rezultati, mjerenje efekata/uticaja);
- » analiza i tumačenje tih podataka, pažljivo razdvojena od prezentacije navedenih podataka, kako bi se izbjegla zabuna između nalaza i tumačenja; ovaj dio sadrži procjenu rezultata i izmjerenih efekata, te ispituje uzročne veze između preduzetih radnji i uočenih efekata;
- » mišljenja zainteresiranih strana prikupljena u toku rada;
- » pouke, zaključci izvedeni iz procjene, zajedno sa preporukama korektivnih mjera koje treba izreći. Ovaj dio sadrži procjenu korisnosti procijenjene politike.

Ovaj nacrt izvještaja dostavlja se nadzornom tijelu imenovanom za tu svrhu na početku procesa, u skladu sa jedinstvenim procedurama za svako tijelo koje sprovodi ocjenu javnih politika. Nadzorni subjekt usvaja ili mijenja nacrt izvještaja o ocjeni.

Ova faza stoga nije specifična za ocjenu javnih politika u obliku nacrtu završnog izvještaja, već po sadržaju samog nacrtu.

6.2. FAZA PROČIŠĆAVANJA

Nakon što se rezultati i analize provjere na provizornoj osnovi, od suštinske je važnosti da se o nacrtu izvještaja o ocjeni koji je usvojilo tijelo za donošenje odluka razgovara sa zainteresiranim stranama politike koja je ocijenjena u kontradiktornom postupku.

Cilj slanja ovih nacrtu izvještaja je osigurati da privremene analize i zaključci, kao i prepis mišljenja zainteresiranih strana prikupljenih tokom ocjene javnih politika, budu tačne i da se iste podjele.

Reakcije zainteresiranih strana mogu biti u pisanom ili usmenom obliku (na raspravama). Kontradiktorni proces se može uskladiti sa standardnom procedurom revizije, ako je to primjenjivo.

Sistematsko uključivanje svih zainteresiranih strana (uključujući i predstavnike korisnika ocijenjene politike) jedna je od karakteristika pristupa ocjeni javnih politika.

6.3. FINALIZACIJA REZULTATA

Nakon što zainteresirane strane iznesu svoje stavove u pisanoj ili usmenoj formi, subjekat zadužen za ocjenu javne politike po potrebi modifikuje završni izvještaj o ocjeni i usvaja ga u skladu sa svojim procedurama i na svoju isključivu odgovornost.

Čak i u slučaju inicijalnog zahtjeva vanjskog tijela, uključujući i parlament, tijelo koji sprovodi ocjenu treba samostalno dati nezavisno mišljenje o nalazima, analizama, zaključcima i preporukama ocjene javne politike.

U završnoj fazi validacije izvještaja treba obratiti posebnu pažnju na izražavanje sročeni preporuka o koracima koje treba preduzeti u oblasti ocijenjene politike, nakon što je ocjena zaključena. U slučaju VRI-ja, zbog njihovog institucionalnog položaja, ove preporuke su uglavnom upućene parlamentu i vladi.

Ove preporuke se, na primjer, mogu odnositi na:

- » prepoznavanje korisnosti politike i preduzetih radnji;
- » prepoznavanje korisnosti politike, ali neprikladnosti i neefikasnosti preduzetih radnji, s obzirom na utvrđene direktne ili indirektno efekte;
- » preispitivanje korisnosti politike i konzistentnosti njenih ciljeva sa alternativnim preporukama za preorijentaciju, suspenziju ili povlačenje politike;
- » u slučaju ocjena javnih politika, posebno od strane drugih tijela, gdje može postojati jedna velika ili nekoliko administrativnih jedinica odgovornih za provođenje politike, bila bi dobra praksa, kao što VRI obično rade, da se uz izvještaj objavi odgovor rukovodstva jedinice ili vlade.

7

DISTRIBUCIJA I KORIŠTENJE REZULTATA OCJENE

7.1 DISTRIBUCIJA IZVJEŠTAJA OCJENE

Jedan od osnovnih principa ocjene javnih politika je javno objavljivanje zaključaka. U slučaju VRI-ja, oni bi trebali objaviti izvještaj o ocjeni. U slučaju eksternog zahtjeva za ocjenu od strane VRI-ja, autorima ovog zahtjeva i javnom mnijenju općenito, konačni izvještaj je namijenjen zainteresiranim stranama ocijenjene javne politike.

U slučaju ocjena javnih politika koje se sprovode kao odgovor na vanjski zahtjev, ova odluka o objavljivanju može se donijeti u konsultaciji sa organom koji je podnio zahtjev za ocjenu. Međutim, i princip nezavisnosti VRI-ja i princip javnosti koji se daje ocjenama javnih politika, podrazumijevaju da je konačna riječ prepuštena VRI-ju, čak i ako to ne traži nadležni organ (ova tačka je prvo morala biti razmatrana u raspravama između VRI-ja i organa koji je uputio zahtjev u vrijeme kada je formuliran zahtjev za ocjenu).

VRI ili bilo koji drugi subjekat zadužen za ocjenu javnih politika treba učiniti sve što je u njegovoj moći da osigura da primaoci i čitaoci izvještaja shvate specifičnosti pristupa ocjeni javnih politika, a posebno načinjene metodološke izbore.

Osjetljiva priroda procjene o korisnosti politike zahtjeva poduzimanje posebnih mjera opreza prilikom izrade izvještaja o ocjeni, kako bi se on ispravno razumio i kako bi se izbjegla opsežna ili pristrana tumačenja, posebno od strane medija.

Konačno, bilo bi pozitivno kada bi VRI dale javni izvještaj o svojim aktivnostima ocjene javnih politika, na primjer u svom godišnjem izvještaju, čim prije nakon angažmana u ovoj oblasti i sprovođenja nekoliko takvih ocjena. Pedagogija razvijena oko ove misije postepeno će omogućiti njeno bolje razumijevanje i doprinijeće klimi povjerenja među javnim akterima i drugim zainteresiranim stranama.

7.2. KORIŠTENJE ZAKLJUČAKA I PREPORUKA OCJENE

Čak i više od drugih aktivnosti, kao što su revizije učinka ili finansijske revizije, ocjena javne politike treba da se koristi u procesu javnog odlučivanja i da bude predmet daljeg praćenja.

Međutim, u svim slučajevima je bitno da subjekt zadužen za ocjenu javne politike ne snosi direktnu odgovornost za odluke donesene o praćenju ocjene, kako bi mogao zadržati svoju nezavisnost i izbjeći optužbe za miješanje u ovlasti donošenja odluka javnih organa.

Čak i ako se u procesu ne traži da se koriste zaključci ocjene, subjekat zadužen za ocjenu javne politike može pratiti ovaj proces kao vanjski promatrač i potvrditi njegove rezultate. Konkretno, može dati intervju na temu sprovedbe svojih preporuka (ili nedostatka iste) u odgovarajućem vremenskom okviru.